

Máme tiež vedomosť o tom, že po vynesení protižidovských opatrení Dr. J. Tiso bol ochotný zriecť sa prezidentstva. Ak tak neučinil, stalo sa to preto, že sa snažil jednak hatiť, jednak mierniť účinky týchto opatrení, jednak zabrániť väčšiemu zlu. Hodno uvážiť, že čo nevedel prekaziť vo väčšom a nenávisťnejšom Maďarsku rišsky správca - to nebol v stave prekaziť ani Dr. J. Tiso. Po uvážení všetkých okolností pri časovom postupe aj iné pranieroval politické chyby - ako vojna na východe, udalosti okolo 29. 8. 1944 - budú možno ináč posudzované, ako to jednostranná propaganda robí.

Celá slovenská verejnosť s pozornosťou sleduje vývin udalostí okolo Dr. J. Tisu a vo väčšine zaujíma záporný postoj voči snahám, ktoré chcú vyvolať nenávisť voči jeho osobe. Tým sa len zväčšuje neblahé trieštenie národa, ktorý najmä teraz mal by sa zjednotiť a vypäť všetky sily pre budovateľskú prácu. Bude patriť štátnej prezieravosti a veľmi poslúži pokoju národa, keď prípad Dr. J. Tisu vyrieši sa spôsobom šetrným a nie bezohľadnou tvrdosťou. Tieto vyššie zretele nás pobádajú k tomu, aby sme úctivo predložili na láskavé uváženie a prajné vybavenie svoju prosbu.

S výrazom hlbokoj úcty

Bratislava dňa 8. 1. 1946

Dr. Karol Kmeťko, Jozef Čársky, Dr. Andrej Škrábik, Dr. Jozef Tomanoczy, Dr. Karol Jantusch, Dr. Eduard Nécsey

Partizán, č. 23, 16. 6. 1946, Sloboda, 27. 6. 1946

Dokument č. 33

Hlásenie tajomníka Zväzu slovenských partizánov S. Falt'ana z januára 1946 predsedovi Zboru povereníkov K. Šmidkemu

Zväz partizánov na Slovensku

Ústredný sekretariát

Titl.

s.(údruh) Šmidke

predseda Zboru povereníkov

Bratislava

Zasielam Ti hlásenie o partizánskej situácii. Prosím Ťa čo je v Tvojej moci, aby si urobil nápravu.

Bojnická konferencia slovenských partizánov bola jasným dôkazom toho, že slovenskí partizáni sú ešte výbojní a že masy partizánov sú nie spokojní s polovičatým riešením odkazu Slovenského národného povstania, či je to už očista verejného života, poz.(emková) reforma, soc.(iálne) vymoženosti a taktiež partizánske otázky.

Demokratická strana si je toho vedomá, že doterajším svojim jednaním si proti sebe poštvala partizánov. Vedomá si je tiež, že svojim programom nezíska pre seba partizánov. Taktiež elementy pracujúce proti Sov. zväzu a proti vplyvu z východu vidia v partizánskych masách

otvorených stúpecov Sovietskeho zväzu. Obidva tieto nepriateľské bloky sa snažia vlúdením svojich ľudí a rozkladom partizánov ich oslabiť alebo prípadne získaním si niektorých vedúcich jednotlivcov partizánskych mať protiváhu a propagačné figúrky pre svoje ciele.

Dnešná situácia:

Komunistická strana, ktorá bola organizátorkou a vedúcou partizánskeho hnutia, je najpriateľnejšia a najbližšia partizánstvu, no nestrhla ho tak ako by bolo bývalo želateľné. A to: spojiť partizánov do užitočnej a tvorivej práce a viesť a vzdelávať ho pod svojimi zástavami jak tých schopných, tak i menej schopných. Presvedčiť ich o ďalších povinnostiach k nášmu národu a politicky ich zjednotiť.

Tak napr. schopní, zvlášť z radov inteligencie bývalí partizáni, zaujali ako zaslúžilí účastníci partizánskeho hnutia a ako komunisti v dosť značnom počte vedúce miesta ako vo verejnom živote, tak i v strane. Zabudli tu už ale na ťažkosti obyčajného nevzdelaného partizána a stratili s nim spojenie. Zabudli a nemali čas zájsť niekedy medzi partizánov pohovoriť si s nimi, pomôcť im. Pripomenú, že boli i oni partizáni a toho partizána, robotníka morálne pozdvihnúť a uistiť ho, že tie výdobytky za ktoré bojovali neboli nadarmo a ani nesmú byť zneužitú. Bolo potrebné sa venovať trochu viac ich ťažkostiam, zastať sa ich, nielen ako komunista, ale ako spolubojovník, no v srdci ako komunista. Informovať ich tiež o ťažkostiach, ktoré sa vyskytujú pri uvádzaní v život tých výdobytkov za ktoré bojovali a za ktoré ešte i dnes treba viesť boj, ďalej s dnešnými nepriateľmi týchto sociálnych vymožeností. Podobnú prácu mali konať i sekretariáty strany menovite v odbočkách partizánskych a toto som už dávnejšie žiadal. Nebolo by sa stalo to, že dnes na mnohých miestach stoja partizáni a partizánske odbočky v akomsi nedôverčivom postoji voči sekretariátom strany alebo voči jednotlivcom a neboli by sa stali i podobné slabé výkony ľudových súdov, kde na mnohých miestach partizáni museli bojovať o príbratie za prísediach u OLS (okresných ľudových súdov). Taktiež partizáni boli málo priberaní do preverovacích komisií a do NV (národných výborov) a toto možno zazlievať práve jednotlivým sekretariátom strany. Nebolo by sa stalo i to, že sa cítia partizáni do určitej miery zradení a stoja ako samorostlá vetva i v národe. Bijú sa na obidve strany, robia chyby z politickej nevypelosti a strácajú dôveru a dávajú sa na pokútne obohacovanie sa.

Áno, partizáni mali byť od počiatku považovaní za rezervné revolučné kádre strany, a týmto sa mala venovať zvýšená pozornosť, povzbudzovať ich, školíť a vlievať im dôveru v samých seba, učiť ich o dôležitosti, ktorú vykonali v národe, v boji a akú majú vykonávať i dnes i v budúcnosti. Túto prácu mali vykonávať partizánske odbočky za najužšej spolupráce vedúcich činiteľov strany. Nehovoriť len ako to často počujem často na ústredí „och tí partizáni“. Čiže tú sa zachovával do určitej miery možno povedať skoro žiaden záujem a tým viac to bolo však na vidieku.

Dosiaľ som skoro sám pracoval v tejto veci a udržiaval kontakt so stranou, presviedčal a vyvracal tvrdenia, že ani nie je záujem o partizánov a partizánske záležitosti. No dnes čím ďalej, tým viac začínajú proroci vzoru Zlámala, Roba, Veleckého a ja na jednej strane vyvracame ich lživú správy, na druhej strane zase u tých, ktorí by mali tu zakročiť, vidím do určitej miery nepochopenie a zaneprázdnenosť s inými vecami.

Niektorí, chcú ma skompromitovať, organizujú, že vystupuje opitý chlap v električke, hreší, terorizuje a vydáva za npor. Falt'ana, tajomníka Zväzu partizánov. Iní zase, že mám veľkosklad tabaku, ktorý som zobral invalidovi, alebo veľkostatok.

Demokratická strana, ktorá nemôže splniť požiadavky partizánov, nehodlá plniť odkazy slov. národného povstania. Má z partizánov strach a preto sa snaží ignorovať partizánov zoslabovať a tiež získať si niektorých z vedúcejších postáv /Bielik/, hoci i za cenu kúpy. Lettrich údajne ponúkal Bielikovi 25 tisíc Kčs. Rozdúvať rozpory /Zlámal/ alebo ich prípadne zatiahnuť i do sietí Secret Service.

Konkrétne:

Partizáni, nespokojní s takýmto vývinom, strácajú dôveru a ľahko sa stávajú slepým nástrojom a obeťou reakcie falošných prorokov napr. Zlámal, ktorý má spojenie s nejakými reakčnými kruhmi z Čiech. Medzi partizánmi vystupuje ako martýr, ktorého Husák chcel dať zákerne zastreliť, potom otráviť, Dr. D. Okáli že ho zradil a odovzdal HG a Nemcom, a podobné reči, ako sám vieš, čo hovoril v Bojniciach.

Druhé krídlo, spojené s Veleckým, dnes otvorene hovorí, že partizáni nemôžu ísť len v línii komunistickej strany. Že on nikdy nebude súhlasiť s komunistami ani so ZSSR. Viac sa treba pozerať na západ atď. Je pravdepodobné, že čoskoro počne brojiť proti dnešnej zostavy ZSP. Že okolo Zväzu partizánov sa zamotáva niť agentov Demokratická strana zo západu, bolo vidieť i v redakcii. Hlavný redaktor Kunetka často chodieval do Prahy, sabotoval odosielanie niektorých našich čísel do Čiech atď.

Navrhujem jedno.

Ako všetci komunisti, tak i vedúci činitelia a ústredie Komunistickej strany Slovenska nech venuje viac pozornosti partizánskym otázkam.

Väčšina vedúcich činiteľov strany na vidieku sú bývalí partizáni, a lebo tí, ktorí ich napomáhali a tí sú taktiež považovaní za partizánov. Nech si títo vedúci činitelia a sekretariáty strany viac všímajú partizánskych vecí, nech napomáhajú vedenie a organizovanie odbočiek ZSP, kde na vedúcich miestach musia byť spoľahliví straníci. Nedovoliť špiniť partizánske meno nejakým zvrhlým partizánom a nad tým len hodiť rukou.

Prípady v Brezne. Partizán, vedúci odbočky, zdefraudoval peniaze a ako prísediaci ES(ľudového súdu) dal sa ovplyvniť kolaborantovi. Bol som za s.(súduhpm) Gotierom, že prečo, keď videli u neho také sklony, nevyhodili ho z toho miesta a žiadali so, aby strana určila nejakého vhodného partizána na vedenie okr.(esnej) odbočky, no už je tomu viac ako dva mesiace a nič nepodnikla. A tí biedni partizáni a ich pozostalí chodia dnes na ústredie ZSP(Zväzu slovenských partizánov) do Bratislavy, nadávajú na všetko a stávajú sa deštruktívnym živlom. Také prípady máme aj v Rimavskej Sobote, v Tisovci, v Lučenci a na iných miestach, najmä na východe.

V tejto veci žiadam, aby i u vás bola urobená náprava a urýchlená náprava. A partizánske odbočky sa musia stať oporou strany i NV(národných výborov) i vo verejnom živote.

Tajomník ZSP(Zväzu slovenských partizánov):
npor. Falťan

Slovenský národný archív Bratislava, f. Úrad predsedníctva Slovenskej národnej rady, kart. 118, inv. č. 120.

Dokument č. 34

Ohlas Strany práce „Slovenskému ľudu“, vydaný pri vzniku strany

S l o v e n s k é m u ľ u d u !

Slovenský národ prežil poslednú vojnu hrdinsky a čestne. Priniesol ťažké obeť, ktorými opäť získal svoju slobodu. Prítomnosť a budúcnosť našich pokolení je v rukách dnešnej generácie. Preto je potrebné, aby sme sa aj na usporiadaní nášho verejného života zúčastnili všetci

Politický život na Slovensku od skončenia vojny ukázal, že systém dvoch politických strán na Slovensku mnohým z Vás neumožňoval aktívnu spoluprácu pri rozhodovaní o verejných veciach tak, ako by bolo potrebné, hoci ste ostali verní Československej republike, demokracii